ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Волотівська І.І.
аспірант,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

На початку 2000-х років в Україні починають ініціюватися самостійні, а не залежні від центрів у Москві чи Ленінграді, пошуки змісту фахової підготовки вчителя ІМ. Розробляються національні програми і підручники, побудовані на комунікативному та міжкультурному підходах до вивчення іноземної мови.

Аналізуючи проект програми з англійської мови для університетів з чотирьохрічним курсом навчання, розроблений С. Ніколаєвою та М. Соловей у 1999 р., відмічаємо її відповідність тогочасним досягненням лінгвістики та методики та комунікативне спрямування. Метою нової програми є формування компетентного та професійного вчителя англійської мови з вільним володінням мовою [4, с. 1]. Робиться акцент на соціокультурній компетенції, що пронизує наскрізь усі чотири роки підготовки бакалаврів. Програма складається з трьох взаємопов'язаних складових: зміст, методика та оцінювання (детально описані завдання, зразки тестів). Передбачається широке використання автентичних підручників зарубіжних видавництв. Укладачами програми враховані рекомендації Комітету з питань освіти при Раді Європи щодо рівнів володіння іншомовним мовленням [4].

У цей час процес фахової іншомовної освіти у вищих навчальних закладах, що готували вчителів іноземної мови, почав орієнтуватися на новий – компетентнісний – підхід у навчанні іноземної мови з переорієнтацією навчального процесу на формування в студентів мовних, комунікативних, дискурсивних, соціокультурних,

комунікативно-методичних компетенцій. Його реалізація у навчанні іншомовної комунікації передбачала функціонально адекватне оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та вдосконалення здатності й готовності до творчого застосування мовних засобів, умілого використання мовного етикету й невербальних засобів комунікації.

У зв'язку із запровадженням компетентнісного освітнього підходу звернемо увагу на його історичні витоки. Термін «компетенція» був введений у 1965 році американським лінгвістом Н. Хомським. Автор виділив поняття «мовна компетенція», яке розглядав як «здатність особистості, яка необхідна їй для здійснення будь-якої діяльності». Дослідник диференціює поняття мовної та мовленнєвої компетенції, стверджуючи, що мовна компетенція є джерелом розвитку мовленнєвої, когнітивної, соціолінгвістичної та культурологічної [6]. Послідовник Н. Хомського Д. Хаймс розширив обсяги поняття, стверджуючи, що компетенція – це «не лише володіння граматикою й складом мови, а й знання, вміння,ситуації, в яких відбувається мовленнєвий акт» [7]. У вітчизняній педагогіці терміни «компетентність», «компетенція» почали використовуватись з 80-х років XX століття.

Відповідно до рекомендацій Європейської Ради з мовної освіти, опублікованих у 2003 р. [2], основною компетентністю на заняттях іноземної мови є комунікативна компетентність, тому що вона забезпечує набуття студентами вміння обговорювати проблеми, доводити власну позицію, формувати власний погляд, розвивати критичне та креативне мислення й адаптуватися у мовному середовищі. Комунікативна компетентність розглядається більшістю дослідників-методистів як здатність сприймати мову чи породжувати її. Її формування в аспекті прагматики мови відбувається шляхом осмислення й засвоєння окремих концепцій і схем в практиці побудови переконливої мови. Українські дослідники зазначають, що комунікативна компетентність – це здатність до спілкування з метою обміну інформацією, здатність користуватися мовою незалежно від професійної ситуації [5].

Комунікативна компетентність у фаховій мові полягає в побудові й оформленні будь-якого висловлювання таким чином, щоб воно мало максимально ефективний мовний вплив на того, хто навчається, його розум, емоції, спонукало його до активної діяльності. Такий підхід дає

змогу наблизити вирішення деяких практичних завдань навчання вільного іншомовного висловлювання, зокрема: виявити і позначити раціональні схеми й моделі комунікації, дати конкретні рекомендації щодо їх оформлення, рекомендувати деякі мовні засоби реалізації комунікативних установок для досягнення очікуваного прагматичного ефекту [3, с. 84–88].

Дослідниця комунікативних методів викладання англійської мови Л. Биркун вважає, що студент-філолог повинен не лише здобувати знання іноземної мови, а й розвивати вміння та навички застосування цих знань для реалізації реальних комунікативних ситуацій [1, с. 7]. Важливою стає здатність налагоджувати контакти з іншими людьми для здійснення ефективної та переконливої комунікації.

Компетентнісний підхід успішно застосовується в розглянутий період для вирішення конкретних завдань в процесі фахової підготовки вчителя іноземної мови при формуванні вмінь на рівні мовної та комунікативної компетенцій.

Список використаних джерел:

1. Биркун Л.В. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови / Л.В. Биркун, В.В. Мошков // Ознайомлювальна брошура для українських учителів англійської мови. – К.: Знання, 1998. – 48 с.

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [наук. ред. укр. видання д-р пед наук, проф. С.Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

3. Озеров Г.В. Использование логико-смысловых схем и языковых опор при обучении свободным аргументированным высказываниям в дискуссиях / Г.В. Озеров // Иностранные языки в школе. – 1989. – № 1. – С. 84–88.

4. Програма з англійської мови для університетів / інститутів С 95 (чотирирічний курс навчання): Проект / Колектив авт.: С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей (керівники), Ю.В. Головач та ін.; Київ. держ. лінгв. ун-т та ін. – К.: Координ.-інформ. центр «Злагода», 1999. – 186 с. – англ.

5. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посібник / Колектив авторів за ред. М. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003. – 149 с.

6. Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса / Н. Хомский. – М.: изд-во Московс.университета, 1972 (англ. 1965). – 122 с.

7. Hymes D.H. Essays in the history of linguistic anthropology / D.H. Hymes. – Amsterdam, Philadelphia: Benjamins, 1983. – 441 p.